

בשלח (100)

הניסונות כפי כח הסבל

פֶּן יִנַּחֵם הָעַם בְּרֵאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה, וַיִּסַּב אֱלֹדִיקִים אֶת הָעַם (יג, יז, יח)

יש כאן לימוד גדול בפסוקים אלו. דור המדבר היה דור שהקב"ה ניסהו ניסיונות אחר ניסיונות, מעת היותם במצרים ובמשך כל ארבעים שנה שהלכו במדבר, אבל מופלא לראות, עד כמה הבוחן לב וחוקר כליות בחן בדיוק רב עד כמה יוכלו כוחותיהם נשוא עד שמחשש שמא ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, משום כך "וַיִּסַּב אֱלֹדִיקִים אֶת הָעַם דָּרָךְ הַמְדַבֵּר", ומזה נסתבב שיהיו במדבר ארבעים שנה ותהיה מלחמת עמלק וכו', אבל כיון שאינו בא בטרוניא עם בריותיו ניסה אותם רק בניסיונות שבכוחם יהיה להתגבר. פעמים רבות נתקלים באנשים שמנסים אותם ממרום והם מרגישים שכוחותיהם אוזלים וכבר אין להם את הכוחות להתגבר ולעמוד בקשרי מלחמה מחמת כבודת וחלישות כוחם, אולם כאן רואים עד כמה זה לא נכון, הקב"ה לא מנסה אדם במה שאינו יכול, לכן על החלש לאמר לעצמו גיבור אני, שכן אם מנסים אותי בכך, ודאי אוכל להגביר דעת יוצרי על דעת יצרי.

ספר "לחתך עליון" בשם ר' יהודה זאב סגל

מעשי ידי טובעים בי, אם כן, למה שרו בני ישראל?

וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה פֶּל הַלְּיָלָה (יד, כ)

באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להן הקב"ה: מעשי ידי טובעין בי, ואתם אומרים שירה לפניו? (סנהדרין ט:). יש לשאול: מדוע לישראל הניח הקב"ה לומר שירה, ורק את המלאכים מנע מכך? וכי רק למלאכים אין ראוי לומר שירה כאשר מעשי ידי הקב"ה טובעים בי? יש לומר שהמלאכים לא היו בגלות מצרים, ולא עבדו בהם בפרך בחומר ובלבנים, ואם כן השירה שרצו לומר היתה רק על מפלתם של מצריים, ולא על ישועתם והצלם של ישראל, ולכן לא הניח להם הקב"ה לומר שירה, כי אמרו חז"ל (מגילה י:): אין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים. אבל אנחנו, יוצאי מצריים, לא אמרנו את השירה על מפלתם של המצריים, אלא אמרנו שירה של הודאה ושמחה על גאולתנו ועל פדות נפשנו, ולכן הניח לנו הקב"ה לומר שירה. הוא אשר ישראל אומרים מעין 'התנצלות' על כך שהם אומרים שירה, לא המלאכים: "כי עזי וזמרת י-ה", כלומר: זה שאנו מזמרים ומשוררים להקב"ה אין זה על מפלתם של מצרים, אלא על "ותהי לי לישועה", על כך שאנו נושענו, ולא על שהם ירדו למצולות.

ספר "ושלל לא יחסר" בשם ספר "גחלי אש"

וַיִּבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם (יד, כב)

כאן הקדים תוך הים ליבשה, ובסמוך (כט) אמר בהיפוך: ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים? גם נאמר כאן חומה מלא וי"ו, ושם נאמר "חמה" בלא וי"ו, ובילקוט (רמז רלח) מסיק שהוא לשון אף וחמה, לפי שהיו ישראל נתונים בדין אם להנצל או אם להטבע עם המצרים, ואם כן למה נאמר כאן "חומה"? אלא שהיו בישראל כיתות כיתות על הים, הטובים מישראל באו תיכף אל הים באמצעותו אע"פ שלא ראו היבשה עדיין, כי האמינו בה' והלכו קודם בתוך הים, ואחר כך ביבשה, ולהם היו המים לחומה להגן בעדם, אבל הפחותים בעם הלכו ביבשה בתוך הים, ולא נכנסו אל תוך הים עד שראו היבשה, ולהם היו המים חומה עזה, כי מחוסר אמונתם היו נתונים בדין אם להנצל אם להטבע.

ועוד יש לומר שבביאם לים, היינו: "בכניסתם" היו צדיקים גמורים לכך נאמר אצלם "חומה" מלא, אמנם כאשר הלכו על שפתו השני ממרים היו עם ה' שנאמר (תהלים קז, ז): "וימרו על הים בים סוף" כי אמרו כשם שאנחנו עולים מצד אחד זה כך יעלו המצרים מצד אחר, ועל כן היו להם המים לחימה וקצף כאמור.

כלי יקר

דרכי ה' להמתיק את המר במר

וַיִּזְרְהוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַף אֶל הַיָּם וַיִּמְתְּקוּ הַיָּם (טו, כה)

איזה עץ הראה לו? ר' יהושע אומר: עלה של ערבה, ר' אליעזר המודעי אומר: עלה של זית, שאין לך מר יותר מעץ הזית, ר' יהושע בן קרחה אומר: עץ הרדפוני, אילן גדל על פני המים ועושה פרחים דומים לשושנה, והם מרים ביותר והוא סם המוות של בהמה. רבי שמעון בן גמליאל אומר בא וראה כמה רחוקים דרכי ה' מדרכי בשר ודם, בשר ודם ממתיק את המר ע"י דבר מתוק, אבל הקב"ה ממתיק את המר ע"י דבר מר, כדי לעשות לו נס, היינו שיראו לעין כל, שהוא נס ולא יתלו בטבע. ללמדנו, שכן דרך ה', להמתיק את המר במר. ואל יהי פלא בעינינו כאשר נראה אדם מתייטר ביסורים קשים ומרים, מתפלל ומתחנן לה' שימתיק לו את חייו, והנה נתקל הוא בתוספת מרירות ומליחות. כל זה, בעבור נסות אותו האלוקים האם מאמין, אם ימשיך לבטוח ולהאמין, המר יהפך למתוק. אולם אם יתייאש ח"ו ולא יתלה בטחונו בבורא ישאר במרירות.

ספר "אוצרות התורה"

וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֲלֹקֶיךָ וְהִשְׁרַח בְּעֵינָיו
תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ פֶלַח חֲקָיו (טו, כו)

לכאורה נראים הדברים ככפל לשון, "תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֲלֹקֶיךָ", "וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ פֶלַח חֲקָיו". בפסוק בקהלת נאמר על שלמה המלך "וַאֲיִזֵן וְחִיקֶר" (קהלת יב), וכתב רש"י (שבת יד:): שלמה גזר דכתיב "וַאֲיִזֵן וְחִיקֶר", שעשה אזנים לתורה כלומר סייג והרחקה ככפיפה זו שנוטלים אותה באוזניים ואין נוגעים בה. מעתה יתפרש כאן הכתוב כך: "אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֲלֹקֶיךָ", שתקיים מצוות התורה, וגם "וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו", שתעשה אזנים לתורה שתעשה סייג והרחקה לאותן המצוות, ועל יד זה "וְשָׁמַרְתָּ פֶלַח חֲקָיו" על יד שתעשה סייג וגדר, תגיע לכלל שמירת כל המצוות לבלי הכשל בהן, אם תעשה כל אלו "פֶלַח חֲקָיו" אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ בְּמִצְוֹתָיו לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ"

ספר המאור שבתורה בשם "אמרי שפר"

וַיֵּצֵא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם (יז, ט)

מה טעם, אצל הים נאמר: "אתם תחרישון", שלא יעשו מאומה, ואילו כאן, מזרזים אותם כל כך למלחמה, "צא הלחם"? ברם, בכל דבר הרשות יש צורך בבטחון, שהשם יתברך ישלח את עזרתו, ואילו ההשתדלות האנושית אינה מועילה כלום. לעומת זה במקרה של מאבק למען היהדות אין לסמוך על הבטחון כי אם חובה לעשות את כל הניתן להיעשות ולנהל את המלחמה בכל הכוחות שניתנו לאדם. בשעת מלחמת עמלק, שהיא סמל המלחמה מצד הרשעות והכפירה נגד האמונה והיהדות, אסור להחריש ולהסתפק רק בבטחון, כי אם "וַיֵּצֵא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם".

פרדס יוסף

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְנָגְבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִית יָדוֹ
וְנָגְבַר עַמְלֶק (יז, יא)

וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלין (משנה ר"ה)

אם כן קשה להבין, אם הרמת ידיו של משה היתה מביאה את ישראל לידי נצחון, למה באמת הניח את ידיו? ברם, פשוטו של דבר כך הוא: בזמן שהיו ישראל מפנים לבם לאביהם שבשמים היו ידיו של משה מתגברות ("היו מתגברין" נסב על "ידיו של משה") ועומדות זקופות. אבל כשהסירו ישראל את לבם מאביהם שבשמים, היו ידיו של משה נחלשות ונופלות. כוונתו הטובה ותשובתו של העם נותנת כוח למנהיג, שיוכל לפעול למענם נצחון וישועה.

מענינה של תורה בשם "שפת אמת"

הלכה: חובת והשתדלות לשמוע ברכת כהנים כתב הביה"ל (סימן קכח בהקדמה): וישראל העומדים פנים כנגד פנים בשתיקה ומכוונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה' הם נמי בכלל המצוה, ובפסקי תשובות (אות ב) כתב: ומקיימים בזה מצות עשה, כשם שהכהנים מקיימים מצות עשה ע"י שמברכים את ישראל. ולפיכך אם נמצא אדם בביהכ"נ בשעה שקראו לכהנים לברך אסור לו לצאת אם עדיין לא שמע ברכת כהנים ביום זה. ואף אם כבר שמע ברכת כהנים אין מן הראוי שיצא מביהכ"נ כשרואה כהנים עומדים לברך את ישראל, ואם יוצא באמצע שהכהנים מברכים את ישראל הוי ליה כעין היצא מביהכ"נ באמצע קריאת התורה שעליהם נאמר: "ועוזי ה' יכלו" (ברכות ח).

פסקי תשובות חלק ב'

פתגם: הרבה יתרונות ללילה, והיתרון הגדול, שבסופו מגיע היום.

ספר "שמחלה"

חקירה: מצוות אין צריכות כוונה

מעיקר הדין צריך כוונה אך מסתמא מכוון, או שאין צריך כוונה כלל. (מקנה כלל נג, אתון דאורייתא כג) ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: על ידי שליח

יהודי שנכשל בכמה עבירות בא לפני רבי נפתלי מרופשיץ, כדי לקבל ממנו תשובה, אך מפני הבושה לא מצא עוז בנפשו להתוודות לפניו, נענה ואמר: רבי, יש לי חבר קרוב, אשר גילה לפני את ליבו, כי גבר עליו יצרו והכשילו בעבירות שונות. עתה הוא מבקש לשוב בתשובה, אך בוש ונכלם הוא להתוודות לפני הרבי, ולכן שלח אותי במקומו. חייך הרבי ואמר: תמוה בעיני, מה ראה חברך פלוני להטריח אותך, הרי יכול היה לבוא בעצמו ולומר לי, שחברו שלח אותו.

ספר "חזר וחלק" חלק א' (דף רי)

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, צדוק בן מרים, ויקטור חי בן יקוטה. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל.

